

Entrevista Joan Rendé. Narrador

“A sis i set anys, jo bevia vi a tot estrop”

Jordi Llavina

Joan Rendé va néixer a Barcelona l'any 1943, però de ben petit se'l van endur a l'Espluga de Francolí, on vivien els seus pares. El seu germà, vint mesos més gran, ja hi havia nascut. En Rendé té una certa retirada a James Joyce. És prim, com el dublinès. I fa servir un model semblant d'ulleres: rodones, de vidres petits. Com Joyce, sent una autèntica passió per la llengua. Passió amorosa, però també l'altra, la passió dolorosa derivada de veure com desapareix tot un món: “Mon pare, per exemple, deia eixamorar d'una manera natural. Coi, deixa que les sabates es vagin eixamorant!”. Intervinc en la remembrança lingüística: “Que és eixugar, oi? Hi ha aquell poema d'en Salvat que diu “Mentre la roba s'eixamora” i no sé què més...”. I el novel·lista em respon: “Sí, però no. Eixamorar és quan una cosa es va eixugant sense que hi hagi cap factor provocador. A poc a poc, sense gens de pressa. Saps què vull dir?”.

Ens hem trobat per dinar a Barcelona, un dia de pluja. Ell du barret, vesteix impecablement. Com Joyce. Com Foix. Molts caps de setmana, però, s'està a Cabra del Camp, on porta els pantalons més sargits que hom pugui imaginar i calça unes sabates còmodes, que no passa res si s'enfonsen quatre dits en el fang. A l'hora del cafè, ha sortit el terme aquest de l'eixamorar, després d'haver parlat de moltes altres coses. “Tinc la certesa que els sinònims no ho són mai del tot. Abans els ho-

Primer text de ‘Cròniques rurals’ (Barcino) que recull 20 entrevistes a 20 personalitats del país que parlen sobre la seva relació amb el camp. Textos de Carme Martí i Jordi Llavina i fotos d'Albert Carreras

mes parlaven molt bé. Tenien a l'abast tot un gavadal d'eines, cadascuna de les quals amb un nom propi. Deien, per exemple, «Porta la gripia!». Sabien que un tallantó no és el mateix que un destralló. Cada feina demanava una eina pertinent. Abans es deia cada cosa pel seu nom. Avui dia patim d'imprecisió.”

La imprecisió no és un defecte lingüístic del nostre entrevistat d'avui. En Rendé és un autor maniàtic amb el lèxic, que fa anar amb una gran desimboltura. Li suggereixo, càndid de mi: “Has de llegir *El poni roig*, de l'Steinbeck, que ha traduït en Quim Mallafrè!”. Ja et conec herbeta, que et dius marduix... Davant tinc un escriptor i vinater que, a més, des que era jove, munta a cavall i doma eu-

gues. Em fa saber que en Mallafrè, abans de donar per bona la seva traducció, li va consultar diversos extrems del vocabulari equí que apareixen en la novel·la, un vocabulari que en Rendé domina com ben poca gent. I així, posem per cas, em refereix la diferència entre els verbs estriolar i raspallar. “Estriolar, que es fa amb un estriol, és l'acció de netejar el pèl del cavall per fer-ne saltar la caspa i la brutícia. Després toca raspallar, amunt i avall, però en la direcció correcta, sense canviar-la... Els cavalls s'hi rabegen, amb el raspall.” El dels cavalls és un món que l'entusiasma. A casa seva, a Cabra del Camp, jo l'he vist domar una euga i, al cap d'uns mesos, muntar-la com si fes anys que es coneguessin.

En Joan Rendé recorda bé la infantesa espluguina i el cotxe negre, quadrat, de la família Carulla. En els anys noranta, va començar amb el seu germà una aventura camperola i empresarial: convertir el vi de les seves vinyes –que era un vi de batalla, que es venia a la cooperativa– en un producte de qualitat. En aquesta empresa, hi ha deixat esforços i hores a balquesa. “Ara, però, ja estic en una altra etapa. No he de dedicar tantes hores als ceps, perquè se'n cuida el gendre del meu germà, un noi assenyat i eficient. Jo, si vols que et digui, estava cansat de dedicar tots els caps de setmana a la terra. En comptes de gaudir-ne, m'hi corsecava. Arriba un dia, però, que ja no dones per a tant, que t'esgotes. Pensa que l'any 1991 vam arrencar tots els ceps i vam replantar les nostres vinyes. El 94 és l'any de

Joan Rendé a la llibreria Proa-Espais. M. ÀNGELS TORRES

la primera embotellada.”

Em ronda pel cap que ell mateix s'ha preocupat de la distribució dels seus vins. “La nostra distribució segueix, essencialment, tres línies. D'una banda, la venda directa al celler. De l'altra, la recerca constant de clients i amics, que valoren el que fem. I, finalment, la distribució professional. En aquest sentit, tenim unes exportacions fixes a Holanda i a Alemanya.” Rendé Masdeu és una empresa familiar. Tot i així, produeixen 50.000 ampolles anuals, que no és poca cosa. El producte estellar és un vi de cupatge, amb nom de dona: Manuela Ventosa, la mare de Josep Maria Rendé i Ventosa, avi del nostre entrevistat –un activista cultural i social que, en la segona dècada del se-

gle XX, va influir en un jovesim Lluís Carulla–. “El meu avi va ser un dels fundadors, entre altres iniciatives, del Clam Catalanista, a final del XIX. Tenia amistat amb en Domènec i Montaner, a qui van encarregar el projecte arquitectònic del celler de l'Espluga.”

De l'avi passem al nét. M'interesso pel recorregut de l'estudiant Rendé. “Vaig passar vuit anys intern. Primer, dos anys com a mig pensionista als Hermanos de la Salle, a Tarragona. Després, mitja dotzena més a Montblanc, al Col·legi de la Mercè, antic convent de frares mercedaris (llavors, Colegio Episcopal de Nuestra Señora de la Merced). Mentre nosaltres estudiàvem, el col·legi s'anava restaurant. Fèiem classe de mate-

màtiques, posem per cas, i passaven per davant nostre fusters o manyans. Hi vaig estar fins als quinze anys. Aquí va ser el primer lloc on vaig sentir parlar del règim amb ironia, perquè hi havia uns quants capellans progressistes –que, tot s’ha de dir, acabaven sent desplaçats per discs–. Amb la seva memòria novel·lesca, recorda la mar de bé com besava l’anell de topazi del cardenal Benjamín de Arriba y Castro, un home que s’anunciava amb “una veu de tro i una premeditada actitud distant. El cardenal només tenia capacitat per a una sola idea: “*Vivir en gracia*”. Res més. Pel que fa als capellans desterrats, els dijous es reunien amb els capellans de la comarca i tots plegats conspiraven”.

Tornem a l’Espluga dels seus orígens, la dels anys quaranta. “Jo vivia al carrer Major, un carrer de dues direccions. Des de les quatre del matí, senties els carros –catric-catroc– que anaven al tros. Això durava fins a les set toques. Entre les cinc i les sis de la matinada, es produïa la màxima circulació de carros. L’època de la verema s’anunciava amb l’olor del raïm collit. Nosaltres dúiem el nostre al sindicat. A sis i set anys, bevíem vi a tot estrop: un gotet de vi ranci i un rovell d’ou, tot ben remenat. Això, havent dinat. I ningú no es va alcoholitzar! De joves, al tros, ajudàvem amb el segar i el batre. Allò era una autèntica festa per a nosaltres! De bon matí ja sortíem amb el carro, i de vegades dormíem da-

Perfil

Joan Rendé (Barcelona, 1943) és escriptor i ha treballat durant molts anys com a periodista. Entre les seves obres, destaquen les novel·les *La cavalleria impossible* (1992), *El barber violador* (1997, premi de la Crítica) i *Un dimarts* (2008), com també els llibres de contes *Sumari d’homicida* (1978, premi Víctor Català) i *La pedra a la sabata* (2004, premi Mercè Rodoreda). Joan Rendé és, també, el cinquanta per cent del celler Rendé Masdeu.

munt les garbes. Vestíem una camisa ventadora, que en deia ma mare: era una camisa vella, amb una caputxa afegida perquè no t’entrés el boll a l’orella. Com més apedaçada, millor!”.

Rendé assegura que viure allà li ha permès admirar la riquesa de llenguatge dels pagesos, “aquells homes que parlaven de coses serioses. A l’Espluga, els del Caputx parlaven xipe-lla. A baix, parlaven com parlo jo”. I recorda, enriolat, una frase que els de la seva colla es van apropiat com un lema. Pel que sembla, la va dir un pastor que va respondre amb coneixement de causa a algú que, estranyat, es demanava com podia ser que hi hagués aigua, si no havia plogut. “L’home, que de cursos d’aigua en sabia un niu, va dir: «No

et càpigui dubti dubte que aqueixa aigua que baixi, baixi del Perineu». Era la saviesa dels pastors, que coneixien la marxa de l’aigua i en sabien el naixement remot. Quan ells parlaven –pagesos o pastors–, els escoltàvem. La meva forma de veure la vida ve d’allà. D’aquelles condicions tan dramàtiques, preses amb ironia. Tot això ha enformat el nostre punt de vista, ens ha ajudat a reduir els conceptes universals a essències de noms privats. Ens ensenyava, posem per cas, que allò que passa en una guerra, el conflicte que s’hi manifesta, té un reflex en una disputa de poble. Quan algú ha vist encendre’s les sangs i dividir-se el poble en dues faccions –un instint humà mil·lenari–, costa menys d’entendre alguns dels grans conflictes bèl·lics internacionals. Només la cultura pot apaivagar aquesta flama que encén les sangs. Als pobles, hi havia els que feien d’homes bons. Se’ls anava a buscar perquè hi diguessin la seva en una disputa. Eren homes tranquils, llegits o informats, els que solien dirimir en una confrontació. La irrupció i posterior consolidació de la televisió va escombrar tot això. També ha acabat amb els contrastos dialectals. La cosa dialectal és com un vapor simbòlic, que et porta a referir-te al món que coneixes en carn viva, on tothom té nom, cognoms i renom, i els fets del poble es produeixen entre aquesta gent, tan ben classificada. Entre una cosa i l’altra, s’alimentava el simbolisme que necessitava la gent per explicar-se la vida.”

Ataquem les postres. En Rendé ha demanat pannacotta. I després un cafè. Bo i remenant-lo amb la cullereta, que repica en la tassa de porcellana, m’explica totes aquelles subtilitats de la llengua, que tant el fan xalar! I és quan surt el verb eixamarar. “Eixamarar és una cosa es va eixugant sense que hi hagi cap factor provocador.” Prenc les últimes notes. No hem dinat pas malament. Sortim al carrer. Encara plou. Pel que sembla, aquesta aigua del cel no s’acaba d’eixamarar. La memòria de l’entrevistat és matisada per mil colors. M’aixoplugo sota el seu paraigua, ample com la seva memòria. Deixem que la conversa es vagi eixamarrant, també, i quan arribem a la plaça Letamendi, ens diem adéu amb una forta encaixada de mans. Quan ja sóc vint metres lluny, el crido i, assenyalant el cel, li engego: “Joan, no et càpigui dubti que aqueixa aigua que baixi, en aquest cas no baixi del Perineu!”. *